

Pijn en Parkinson

Woensdag 17 september 2025

Tom van de Voort

Parkinson cafe Barneveld

Disclosure belangen spreker

Geen (potentiële) belangenverstremgeling	
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties¹	Bedrijfsnamen
<ul style="list-style-type: none">• Sponsoring of onderzoeksgeld²• Honorarium of andere (financiële) vergoeding³• Aandeelhouder⁴• Andere relatie, namelijk ...⁵	<ul style="list-style-type: none">• Grünenthal B.V.• Abbvie B.V.• Lundbeck B.V.•

Over mij

2004 Geneeskunde Universiteit Maastricht

2011 Opleiding neuroloog Maastricht UMC

2017 Fellow Pijnbestrijding

2020 Neuroloog Meander MC

Teamwork makes the dream work

Maarten van Kleef

Marieke van den Beuken

Liong Liem

Deel 1: pijn

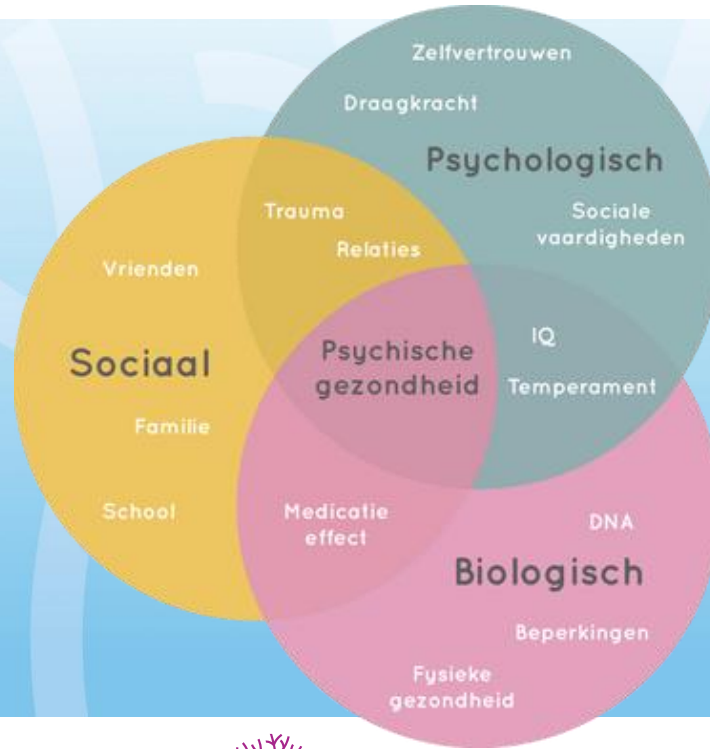

Wat is pijn?

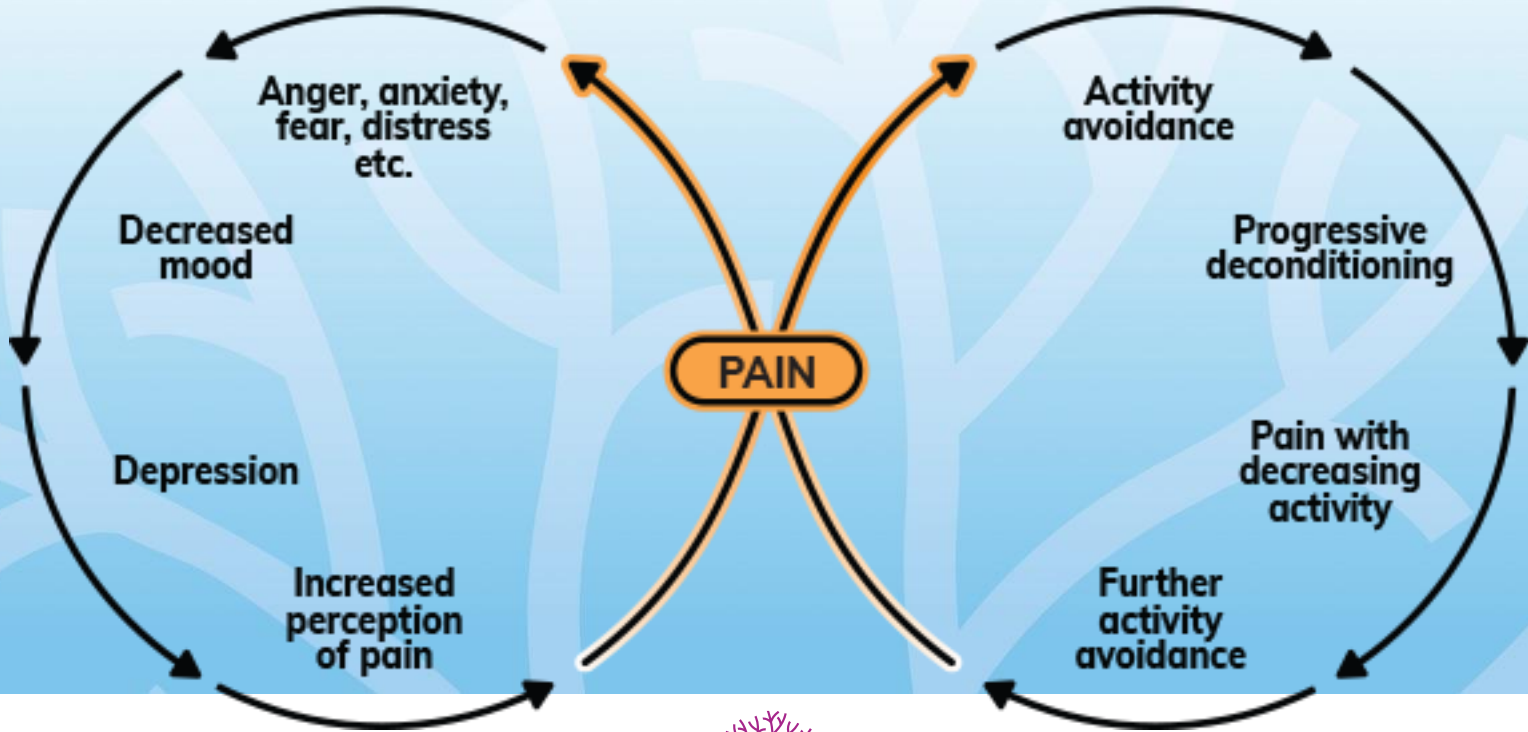
- Pijn is een onprettige sensorische en emotionele ervaring, geassocieerd met, of lijkend of, actuele of potentiële weefselschade.
- Chronische pijn >3 maanden
- Pijn is een persoonlijke ervaring!
 - Biologische, psychologische en sociale factoren
 - Levenservaring, associaties

Biopsychosociaal model

Vicieuze cirkel

Soorten pijn

- Neuropatische pijn
- Nociceptieve pijn
- Nociplastische pijn

Neuropatische pijn

- Pijn door schade aan het zenuwstelsel
 - Perifere neuropatische pijn
 - Centrale neuropatische pijn
- Douleur Neuropatique 4 (DN4)
 - Brandend, elektrisch, pijnlijke koude
 - Gepaard met tintelingen, doofheid of jeuk
 - Verminderd gevoel bij aanraken / speldenprik
 - Pijn wordt erger bij zachte aanraking

Voorbeelden neuropatische pijn

- Mononeuropathie
 - Trigemineusneuralgie, carpaal tunnel syndroom, meralgia paresthetica
- Polyneuropathie
 - Diabetes, alcohol, nierproblemen, vitamines
- Radiculopathie
 - Compressie door hernia, (post-)herpetische pijn, ziekte van Lyme
- Myelopathie
 - Dwarslaesie, multiple sclerose (MS)
- Centrale pijn
 - Post-stroke pijn (herseneninfarct/hersenbloeding), fantoompijn.

Nociceptieve pijn

- Pijn door schade aan niet-zenuwweefsel
- Muskuloskeletale pijn
 - **Spierpijn, peespijn, fasciepijn, gewrichtspijn.**
- Viscerale pijn
 - **Orgaanpijn.**
- Zeurend, krampend, verminderde beweeglijkheid, toename bij bewegen.

Voorbeelden nociceptieve pijn

- Spierpijn
 - Dystonie, kramp, spierspanningshoofdpijn, sport, virusinfectie
- Gewrichtspijn
 - Artrose, SI-pijn, reumatoïde artritis, frozen shoulder
- Pees- /fasciepijn
 - Blessures zoals tennis-/golf-elleboog
- Viscerale pijn
 - Ontsteking, ischemie, maligniteit

Nociplastische pijn

- Pijn door veranderde pijnverwerking in het zenuwstelsel
 - Centrale sensitisatie
- Mogelijk een oorzaak van ziektes zoals fibromyalgie en IBS
- Speelt een rol bij chronificatie van pijnandoeningen zoals lage rugpijn en spierspanningshoofdpijn.

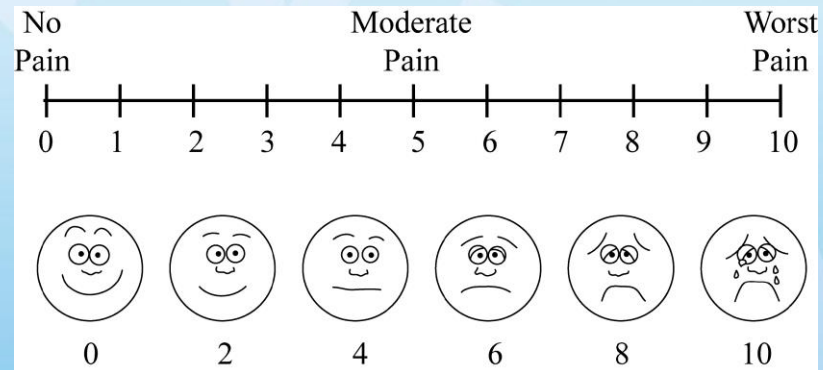
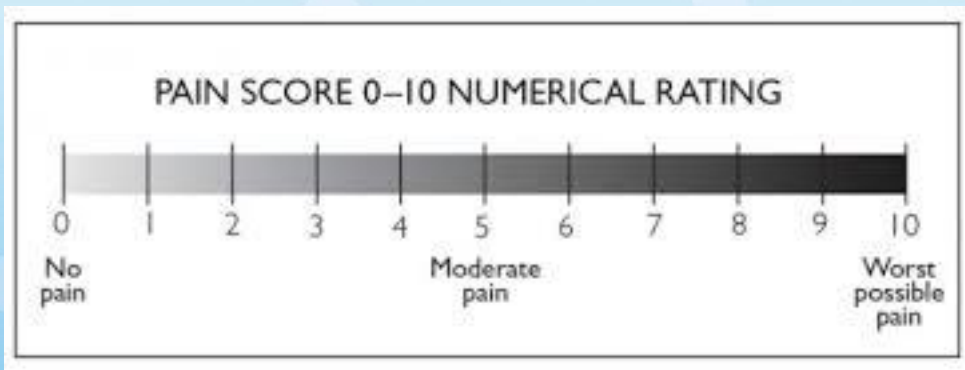

U komt met pijn bij de dokter...

- Waar zit de pijn?
- Zit de pijn op één plek of meer? Straalt de pijn uit?
- Wanneer is de pijn begonnen?
- Hoe zou u de pijn omschrijven? Hoe voelt de pijn?
- Hoe vaak komt de pijn voor?
- Waardoor wordt de pijn erger?
- Waardoor wordt de pijn minder erg?
- Op een schaal van 0 tot 10, hoe erg is de pijn?
- (Is de pijn gerelateerd aan de medicatie voor Parkinson?)

Pijnscores

Behandeling van pijn

- Medicatie
 - Paracetamol
 - NSAID's (ibuprofen, diclofenac, naproxen)
 - Anti-epileptica (gabapentine, pregabaline)
 - Anti-depressiva (amitriptyline, nortriptyline, duloxetine)
 - Cannabis?

Behandeling van pijn

- Interventies
 - Injecties met corticosteroiden
 - Gepulseerde radiofrequente laesie (PRF)
 - Ruggenmergstimulatie
 - Capsaicine-pleisters
 - Ketamine-infuus

Behandeling van pijn

- Psychologie
 - Cognitieve gedragstherapie
 - Meditatie / mindfulness
 - Steungroepen
 - Acceptance and commitment therapy (ACT)
- Fysiotherapie
 - Houding- en bewegingstherapie.
 - Massage, dry-needling

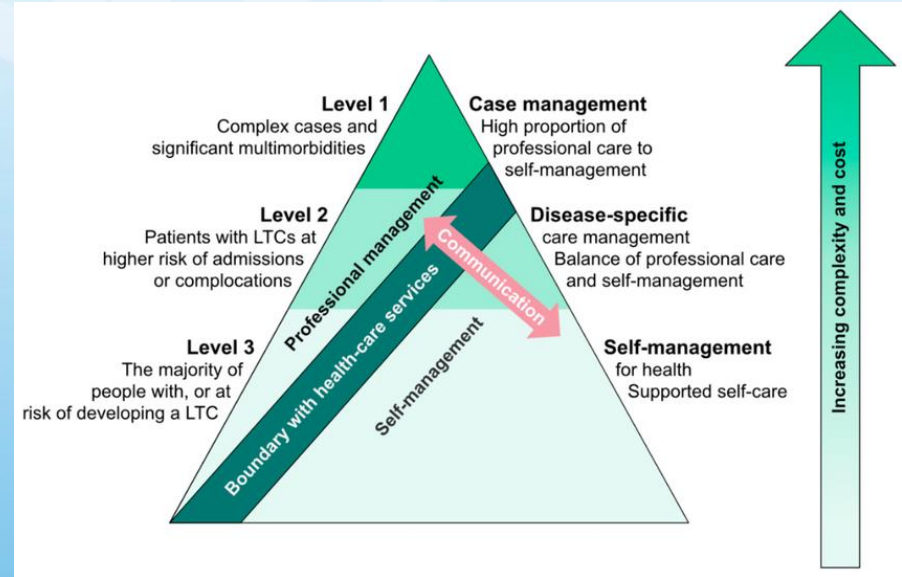
Behandeling van pijn

- Complementaire geneeswijze
 - Acupunctuur
 - Homeopathie
 - Natuurgeneeswijze
 - Chiropractie
 - Cranio sacraal therapie
 - Shiatsu therapie
 - Voetreflexologie

Zelfmanagement

- Leer over pijn
- Praat met professionals/lotgenoten
- Hou een dagboek bij
- Oefeningen
- Relaxatietherapie
- Hobbies
- Sociale activiteiten

Bedankt voor uw aandacht

Deel 2: Pijn en Parkinson

Pijn en Parkinson

- Is de pijn gerelateerd aan de ziekte van Parkinson?
- Veel voorkomende andere pijnandoeningen:
 - Lage rugpijn, artrose, neurogene claudicatio, vaatlijden
- Ziektes met sterke associatie met pijnklachten:
 - Depressie, angststoornis, polyneuropathie, COPD

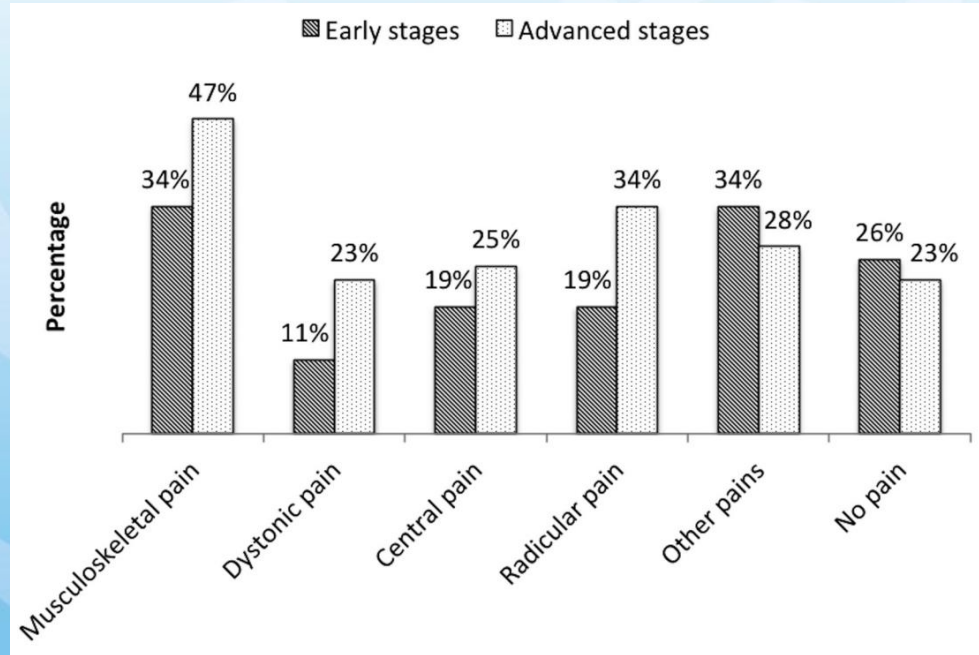

Pijn en Parkinson

- Patienten met de ziekte van Parkinson
 - 20% heeft pijnklachten bij presentatie van de ziekte
 - 80% ervaart pijnklachten in het beloop van de ziekte
 - Pijnklachten door de ziekte van Parkinson worden niet goed herkent

Pijn en Parkinson

Valkovic et al. Pain in Parkinsons disease: A Cross sectional Study of its Prevalence, types and relationship to depression and quality of life. PLOS ONE, 2015.

Pijn in het ziektebeloop

Pre-motorisch

- Pijn kan beginnen voor de eerste motorische symptomen.
- Meestal schouder/arm-pijn
- 5% van de patienten met Parkinson noemt pijn als eerste symptoom.

Vroege fase

- Pijn is het meestvoorkomende non-motor symptoom
- Het komt voor aan de zijde die het meest is aangedaan
- 20% heeft pijn bij presentatie van de ziekte

Gevorderde fase

- Pijn 1,4x vaker voorkomend bij patienten >5 jaar ziekte

Oorzaak pijn bij Parkinson

- Dysfunctioneren dopamine-systeem
- Dysfunctioneren van pijnperceptiesysteem
- Hoge incidentie van musculoskeletale pijn
- Patienten met de ziekte van Parkinson hebben een lagere pijndrempel en een veranderde pijnsensatie.

Soorten pijn bij Parkinson

- Nociceptieve pijn
- Neuropathische pijn
- Nociplastische pijn

Nociceptieve pijn bij Parkinson

- Musculoskeletale pijn
- Dystonie
 - Onwillekeurige samentrekking van spieren waarbij abnormale pijnlijke beweging/houding ontstaat.
 - Oorzaak: gebrek aan dopamine.
- Early-morning pain
- Wearing-off / end-of-dose pain
- Coat-hanger pain

Wearing off

- Wearing off is het fenomeen dat optreedt wanneer de medicatie uitwerkt.
- Patienten komen in een *off* terecht.
- Pijn is een veelvoorkomend off fenomeen

Number	Symptom
1	Reduced dexterity
2	Tiredness
3	Difficulty in getting out of the chair
4	Muscle cramping
5	Cloudy mind or dullness in thinking
6	Difficulty in speech
7	Pain
8	Slowness
9	General stiffness
10	Panic attacks
11	Chest discomfort
12	Abdominal discomfort
13	Sweating
14	Tremor
15	Slowness in the early morning
16	Slowness of movement
17	Slowness during the night time
18	Restlessness
19	Problems with balance
20	Slowness of thinking
21	Bladder problems – problems passing urine
22	Early morning muscle cramps in the feet or legs
23	Stiffness in the early morning
24	Stiffness in the afternoon
25	Anxiety
26	Mood changes
27	Weakness
28	Stiffness during the night time
29	Difficulty in swallowing
30	Abnormal sensation of hot and cold

Nociplastische pijn en Parkinson

- Hyper-/hypodopaminerge fluctuaties
- Vaak gepaard met zweten, dysforie, rusteloosheid, agitatie.
 - Meestal buikpijn, hoofd-/aangezichtspijn, beenpijn.
Maar ook lastig te lokaliseren, verspringende pijn.

Pijn en Parkinson

- Is de pijn gerelateerd aan de ziekte van Parkinson of niet?

PD-pain classification system (PD-PCS)

- Is de pijn ontstaan of erger geworden toen de eerste symptomen van de ziekte van Parkinson begonnen?
- Neemt de pijn toe wanneer de stijfheid, tremoren of traagheid van bewegen erger is?
- Is de pijn geassocieerd met overmatige, abnormale bewegingen? (dystonie, chorea, andere dyskinesie)
- Verbetert de pijn wanneer Parkinsonmedicatie ingenomen wordt?

Mylius et al. The Parkinson disease pain classification system: results from an international mechanism-based classification approach. Pain, 2021.

Behandeling van pijn bij Parkinson

- Optimalisatie van antiparkinsonmedicatie is altijd de eerste stap in de behandeling van pijnklachten bij patiënten met de ziekte van Parkinson.
- Indien onvoldoende of geen effect:
 - Zelfmanagement
 - Fysiotherapie
 - Psychologie
 - Klassieke pijnmedicatie

Bedankt voor uw aandacht

